

УДК 338.48:81'1(477.87)

DOI 10.58423/2786-6726/2023-1-139-160

Karmacsi Zoltán, Sass Enikő

A fesztiválturizmus nyelvi tájképe Kárpátalján

1. Bevezetés

Kárpátalja magyar kisebbség által lakott területein a 21. században a magyar nyelv jelentős arányban figyelhető meg nyelvi tájképben (Beregszászi 2005; Cserniczkó 2014, 2018, 2019; Laihonen–Cserniczkó 2017; Hires-László 2015; Karmacsi 2014a, 2014b, 2017, 2018a, 2018b; Tóth 2014a, 2014b). Azonban a 2012-ben elfogadott *Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól*¹ című törvény révén a kisebbségi nyelvek számára biztosított kedvező használati feltételek ellenére az ukrán és az orosz nyelv egyre nagyobb arányban jelenik meg a régió nyelvi tájképében². Ennek az egyik alapvetően meghatározó tényezője a terület turizmusa.

Thurlow és Jaworski (2010. 130.) megállapítják, hogy „a turizmus de facto a szemiotikai ipar kvintesszenciája – az ádáz kulturális és szimbolikus termelés helyszíne”. Ha ezirányból közelítjük meg, akkor jól kirajzolódik, hogy a turizmus betekintést enged a nyelvek árucikké válásának és a nyelvi tőke gazdasági tőkévé alakulásának folyamatába (Cabal-Guarro 2017: 606.).

Heller, Pujolar és Duchêne (2014: 563.) szerint „az idegenforgalom olyan eszközként jelenik meg, amely egyfelől lehetővé teszi az új gazdaságnak a kultúra, az identitás és a nyelv áruforgalmát lehetővé tevő módon történő elemzését, másfelől a többnyelvű kommunikációs készségek kiaknázását. (...) Ami közös mindebben, hogy ez az új gyakorlat a szimbolikus és a gyakorlati haszon közötti konkrét konfigurációkat hoz létre”. Pachné Heltai (2017: 36.) meglátása szerint ebben a kontextusban a gazdasági átalakulások a nyelvekre, a többnyelvű környezet nyelvi gyakorlatára, a nyelvhasználatra is közvetlen hatást gyakorolnak,

¹ Закон України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

² 2019. április 25-én Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadta „Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról” (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>) c. törvényt. Ennek hatásait jelen tanulmányban nem vizsgáltuk, hiszen a 2020-as koronavírus-járvány, illetve a 2022-es orosz-ukrán háború miatt a fesztiválok elmaradtak.

és a többnyelvűség, illetve annak megjelenése a mindennapok gyakorlatában egyszerre eszköze és terméke a gazdasági átalakulásoknak.

A nyelvi ideológiáknak és a nyelvi tájképnek a gazdaság, illetve a turisztika szempontjából történő elemzése fényt deríthet arra, hogy miért jelennek meg egyes nyelvek a nyilvános térben és hogyan válnak áruvá (lásd Bátyi 2014, 2015; Heller–Pujolar–Duchêne 2014; Heltai 2014), és másokat miért távolítanak el a nyelvi tájképből (lásd Pavlenko 2008).

Kárpátalján a turisztikai szakemberek egyöntetű véleménye, hogy a turizmus kitörési pont (Berghauer 2012; Rada 2015), hiszen az iparilag fejletlen, mezőgazdasági területekben nem bővelkedő (Baranyi 2009: 303.), viszont természeti és kulturális adottságokban gazdag vidék Ukrajna területileg erősen koncentrált turizmusában az öt turisztikai központ közül a negyedik helyre rangsorolt *Kárpátok vidéke nyugati turisztikai centrumban* foglal helyet (Sass 2008; Berghauer 2012). A Krími Autonóm Köztársaság Oroszország általi 2014-es annektálását követően a belföldi turizmus irányt váltott, hiszen Ukrajna öt idegenforgalmi központjának legkiemelkedőbb desztinációját veszítette el (Sass 2008, 2016). Ennek következtében a belföldi turizmus nagyobb arányban jelenik meg Kárpátalja területén, amely így mintegy kompenzálja a 2014-es események miatt elmaradó külföldi, főleg magyarországi vendégek hiányát (Sass 2016), akik főként a „háborús” helyzet (a kelet-ukrajnai fegyveres konfliktus) miatt maradnak távol.

Ukrajnából télen a Kárpátok sípályái, nyáron a hegyek természeti szépségei, illetve a termálfürdők vonzzák az utazókat. Magyarországról elsősorban a régió magyar vonatkozású történelmi emlékhelyei, a nemzeti örökségek miatt utaznak ide sokan (Sass 2012). A turistákat a természeti, történelmi és kulturális látnivalók mellett egyre több helyütt várják szervezett programokkal. A nagyvárosokban, kisebb településeken január második felétől egészen december közepéig zajlanak a különböző tematikájú fesztiválok, rendezvények. A magyarlakta terület is jelentős számú fesztivált, fesztiválszerű eseményt bonyolít le évente. Ezek közül számos Ukrajnaszerte, sőt szélesebb körben is ismert. A régió fesztiváljai közül első helyen a népművészeti és folklór fesztiválok állnak, míg a második helyet a gasztronómiai fesztiválok foglalják el (Sass 2016: 371. o.). A gasztronómiai fesztiválok (főként a borfesztiválok) egyre nagyobb teret kapnak Kárpátalja fesztiválturizmusában, s jelentős belföldi vendégkört vonzanak a területre (Sass 2016: 375. o.).

2. A fesztiválok nyelvi tájképe

Tanulmányunkban a gasztrofesztiválok nyelvi tájképét kíséreljük meg feltérképezni, melyek közül a két legismertebb magyar vonatkozású fesztivált (Mezőgecei Nemzetközi Böllerverseny, Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál), illetve a

legnagyobb tömeget megmozgató Munkácsi Vörösbor fesztivált részletesen is górcső alá véve. A kutatás alapvetően személyes részvételi megfigyeléssel, illetve fotódokumentáció készítésével végzett adatgyűjtésre alapul, azonban elemzésre kerültek a fesztiválokról a sajtóorgánumokban, valamint a rendező település honlapján és egyéb közösségi online felületeken megjelent fotók és információk is.

Az első fesztiválok Kárpátalján a 2000-tól népszerűvé váló falunapok nyomdokain indultak meg, főként a magyarlakta településeken. Az elsők között olyan fesztiválok kerültek megrendezésre, mint a Guti Püskösdi Napok, a Mezőgecei Böllerverseny, a Jánosi Barátság Fesztivál stb. Az általában egy-egy gasztronómiai tematika köré épülő fesztiválok megpróbálták felölelni a regionális konyha ételeit és a helyi néphagyományokat. Mivel a fesztiválok zöme a magyarok lakta településeken jött létre, s az általuk elsődlegesen megcélzott közönség is a helyi és a környékbeli lakosok voltak, ezért a nyelvi tájképükben is dominánsan – olykor kizárólagosan – a magyar nyelv jelent meg. Ha az államnyelv meg is jelent, többnyire a főarculatot képviselő színpad, központi rész környékére fókuszálódott. A résztvevő csapatok, kézművesek, árusok információs kiírásai többnyire csak magyarul kerültek a fesztiválterület nyelvi tájképébe (1. kép).

1. kép. Borzsova település csapatneve a Csetfalvai Töltöttkáposzta Fesztiválon, illetve kézműves sátor felirata a Mezőkaszonyi Kakasfőző és Hagyományőrző Fesztiválon

Forrás: Saját fotó.

Napjainkban a legtöbb kárpátaljai fesztivál nyelvi tájképében az ukrán nyelv a domináns, sőt olykor kizárólagos, például *Варишське пиво* (Városi sör, Munkács), *Червене вино* (Vörös bor, Munkács), *Угочанська лоза* (Ugocsai szőlővessző, Nagyszőlős), *Закарпатська божоле* (Kárpátaljai fiatalbor, Ungvár) stb. Még a magyar többségű települések által szervezett fesztiválok (pl. Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál) többségében is csupán a fő arculat (pl. színpad, a fesztiválterület

bejáratának feliratai stb.) kétnyelvű, míg maga a fesztivál területének jelentős hányadát csupán ukrán egynyelvű információval ellátott standok teszik ki. A többi fesztivál esetében már a fő arculat is csupán egynyelvű (2. kép).

2. kép. A munkácsi Варишське пиво sörfesztivál üdvözlőkapuja

Forrás: Saját fotó.

Ezekon a fesztiválokon még a kárpátaljai magyar kereskedelmi egységek, borászok sem (minden esetben) jelenítik meg más nyelven a „céhtáblát”, a kínált portékáik nevét.

Kisebb volumenű, főként helyi vagy kisebb területet felölelő magyar többségű településeken megrendezett fesztiválokon, rendezvényeken a résztvevő csapatok, kereskedelmi egységek általában mind a többségi, mind pedig a kisebbségi nyelven feltüntetik az információkat (3. kép).

3. kép. A Csomai „Lecsó” Fesztiválon résztvevő csapat névtáblája

Forrás: Saját fotó.

A turizmus szempontjából különös a Beregvidék, mely korábban főként a Magyarország felől érkező turizmusra alapozott. A terület a jelentősen megnövekedett és napjainkban is bővülő ukrán belföldi piacról érkező vendégeken kívül a koronavírus-járványig jelentős számú magyar turistával is számol. Az itt megrendezésre kerülő gasztr fesztiválok arculata a külföldi, főként magyarországi turistákat és a helyi magyar kisebbséget is megcélózva az induláskor még általánosan magyar nyelvű és magyar-ukrán kétnyelvű volt. 2010 után azonban e fesztiválok nyelvi szempontból magyar-ukrán kétnyelvű arculatúvá váltak, majd a folyamatosan növekvő belső turisztikai kereslet hatására domináns ukrán nyelvű arculatba alakultak át. A külföldi turisták részére egyéb idegen nyelven (legalább angolul) feltüntetett információk megjelenése sem a kezdetekkor, sem pedig napjainkban nem jellemző.

A 2019-ben elfogadott nyelvtörvény a fesztiválokra is vonatkozik, melyek értelmében többek között a reklámok és fesztivál területén lévő tájékoztatók ukrán nyelven kell elhelyezni. Azonban a Beregvidéken a törvény passzusát tovább olvasva használják ki a lehetőséget, mely szerint az ukrán nyelv mellett kihelyezhetők más nyelven is a reklámok, tájékoztatók. A Jánosi Vadgasztronómia Fesztivál fő arculata, és a fesztiválterület jelentős része ukrán–magyar kétnyelvű információellátást biztosított a kilátogató vendégek számára (4. kép).

4. kép. A Jánosi Vadgasztronómiai Fesztivál színpadának nyelvi információi

Forrás: Makkosjánosi közösségi oldala.

A munkácsi «Червене вино» borfesztivál

Kárpátalja legnevezetesebb és legrégebb óta megszervezett fesztiválja a minden év januárjában, a gregoriánus naptár szerinti Szent László napján megrendezett «Червене вино» (Vörös bor) borfesztivál. A fesztiválon a borászok mellett méhészek, sajtőkészítők, húsipari termékek gyártói, kézművesek, valamint lacikonyhák várják az érdeklődőket, akik egész Ukrajna területéről utaznak Munkácsra, hogy részt vegyenek a fesztiválon. A rendezvényre Romániából, Lengyelországból, Macedóniából, Németországból és Csehországból is érkeznek kiállítók. A színpadon a régió műkedvelő és hagyományörzőegyüttesei szórakoztatják a közönséget.

A fesztiválterület egészén – kezdve a bejáratától a kóstoló sátorokon át a színpadig – a nyelvi tájképet az ukrán nyelv uralja (5. kép).

5. kép. A munkácsi «Червене вино» borfesztivál

Forrás: Saját fotó.

Néhány méterre a fesztivál bejáratától ukrán egynyelvű molinón tájékoztatják a fesztiválra érkező vendégeket, hogy a fesztivál területén mi hol található, és milyen programok várhatók. (6. kép). A tájékozódás alapfeltétele itt is az államnelyv ismerete, tehát külföldi turisták esetében mindez rejtve marad a nyelvismeret hiánya miatt. A nyelvi tájképből ítélve tehát ez egy belföldi, ukrán fesztivál, amely nem számít külföldi érdeklődőkre, vendégekre.

6. kép. A «Червене вино» fesztivál információs táblája

Forrás: Saját fotó.

A fesztiválterület egysíku ukrán nyelvi tájképében az államnyelven kívül más nyelven feltüntetett információkkal csupán néhány beregvidéki magyar nemzetiségű borász cégéről találkozhatunk, amelyek a pincészet nevét és elérhetőségét tartalmazzák (7. kép). A kínált nedű nevei csak ukrán nyelven kerülnek feltüntetésre, még a nevesebb európai fajtákból készült borok – például chardonay, merlot stb. – nevét is cirill betűkkel írják. A cégér kétnyelvűségének elsődleges megjelenítése mögött az állhat, hogy ezzel nemcsak ukrainai, hanem például magyarországi vagy kárpátaljai magyar vonatkozású fesztiválokon is részt vesznek, s így annak kétnyelvűsége funkcionálisan egyszerűbbé teszi a helyzetüket, hiszen nem kell külön a célból is egy „cégért” készíttetni.

7. kép. A Simon pincészet kétnyelvű molinója

Forrás: Saját fotó.

Mezőgecsei Nemzetközi Böllerverseny

2019-ben a Mezőgecsei Nemzetközi Böllerverseny már 13. alkalommal került megrendezésre, s e fesztivál Ukrajna-szerte ismert. Ezt az is alátámasztja, hogy a 2010-ben az Unian Hírügynökség (<http://www.unian.net>) által meghirdetett és az Ittésott (<https://tutitam.ua>) turisztikai portál által népszerűsített *Ettünk-ittünk-2010* elnevezésű verseny felmérése alapján a Mezőgecsei Nemzetközi Böllerverseny a 6. helyen végzett.

A rendezvény nyelvi tájképének célirányos vizsgálatát csak a 2018. és 2019. évben végeztük el, míg a korábbi évekből a település honlapján (<http://users.atw.hu/mezogecse/>) található képek között találtunk olyanokat, melyek nyelvi adatokat is tartalmaztak. Ezekben a képeken jól látszik, hogy még 2014-ben is a fesztiválra nevező csapatok közül jelentős számú a környék településéről indult, s a „cégérükön” magyar nyelvű a csapatnév vagy a településnév. Azonban már a korábbi években is előfordult, hogy a fesztiválon kínált termékek magyar-ukrán kétnyelvű feliraton, vagy csupán ukrán nyelven kerültek kiírásra. Néhol az ukrán kiírások nem az ukrán sztenderd elnevezést (8. kép, jobbra) tartalmazzák, hanem valamilyen egyéni fordítást. Az első években a helyiek a *forralt bort* a magyar nyelvből kiindulva tükröfordításban *гарячий вино*-ként (8. kép, balra) kínálták, viszont az ukrán sztenderd alak a *глінтвейн* (8. kép, jobbra).

8. kép. A forralt bor kétnyelvű hirdetése 2012-ben és ukrán nyelvű hirdetése 2018-ban

Forrás: Saját fotó.

A 2018-as és 2019-es fesztiválokon már az ételt kínáló és versenyző csapatok közül csak a magyarországi és szerbiai vendégcsapatoknál találkozhattunk kétnyelvű feliratokkal, míg a többiekénél csak ukrán nyelven informálták az érdeklődőket, kóstoló vendégeket. Így a kiírások alapján válogathattunk a *шовдарь, гурка, пікниця, балик, бограч, шашилик, стейк* között (9. kép, Karmacsi 2018b: 138). A böllerversenyen olyan ételek is megjelennek, mint a magyar gasztronómia remeke,

a bogrács(gulyás), mely nem volt része a magyar a disznótoros menünek. De ugyanúgy megtalálhatjuk a pusztai népek mindenhol ismert ételét, a krími tatár néveredetű saslikot is, mely ugyanúgy nem volt része a disznótornak.

9. kép. Ez is hurka...

Forrás: Saját fotó.

Az italokat (főként bor és házi pálinka) kínáló standoknál csak a Kárpátaljai Magyar Borászok Egyesülete által kialakított „borutcában” informálódhattunk többnyire kétnyelvű (magyar–ukrán) kiírásokból, míg a többi kínálatában csak államnyelvi feliratokkal találkozhattunk (10. kép). Azonban a borutcában is volt olyan borászstand, ahol a cégér kétnyelvű volt, de a borok nevei csak ukrán nyelven voltak feltüntetve. Egyéb idegen nyelvű kiírásból itt is hiánycikk volt.

10. kép. A borutca egyik borászának kétnyelvű kínálata és egynyelvű ukrán borkínálat az ételstandok között

Forrás: Saját fotó.

A házi készítésű és kézműves sütemények, lekvárok, egyéb termékek esetében csak a két szomszédos magyar település termékeinek olvashattuk magyar nyelvű elnevezéseit a cégtábláik mellett (11. kép). A nem magyarul beszélő településről érkezett kézműves termékeket (méz, sajt, hústermék, édességek stb.) kínáló árusok csak államnyelven tüntették fel termékeik nevét.

11. kép. Kézműves termékek Benéből

Forrás: Saját fotó.

A Mezőgecsei Nemzetközi Böllerversenyen magyar nyelvű, illetve kétnyelvű (magyar–ukrán) kiírásokkal, terméknevekkel csupán a külföldi, illetve a magyar borászok által kialakított borutcában találkozhattunk. Az államnyelv és a kisebbségi magyar nyelv mellett semmilyen más nyelvű felirattal nem találkozhatunk a fesztiválon.

Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál

Mezőgecséhez hasonlóan a Beregszászi Nemzetközi Borfesztiválon is a fő arculat és a „csalogató” reklámanyag kétnyelven érhető el. (12. kép).

A borfesztivál területe két jól elkülöníthető részre osztható: a Szent Vencel Borrend borászai által közvetlen a színpad előterében elfoglalt területre, illetve ettől távolabb eső gasztronómiai és ajándéktárgyakat árusító standok területére. A fesztiválterület e két része a nyelvi tájkép szempontjából is különbözik. Míg a színpad és a borászok sátraiak nyelvi tájképe szinte teljesen egészében ukrán–magyar kétnyelvű, addig a gasztronómiai sátrak és a különböző portékákat árusító pavilonok nyelvi tájképeben már csak az ukrán nyelv jelenik meg.

12. kép. A Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál kétnyelvű színpad-háttere és óriásplakátja Makkosjánosiban

Forrás: Saját fotó.

Mezőgecséhez hasonlóan a Beregszászi Nemzetközi Borfesztiválon is csupán a magyar borászok standjainál találkozhattunk kétnyelvű kiírásokkal. Bár ott sem minden esetben jelenik meg a magyar nyelv, hiszen az egyik borász standjánál a palackozott borok magyar nyelvű címkével voltak ellátva, míg a butéliákban kínált borok alatt csak kézzel írt ukrán nyelvű tájékoztató volt olvasható. Megkérdeztük a borászt, hogy nyelviileg miért különböznek a palackon és a butélián lévő feliratok, aki azt a választ adta, hogy az ukrán nyelvű felirat mellől a magyar a „szokás és a

lustaság” miatt maradt el (13. kép). A standnál lévő cégtábla viszont kétnyelven hirdeti a borászt.

13. kép. Magyar nyelvű címke és ukrán nyelvű felirat a borok kínálatánál

Forrás: Saját fotó.

Egy másik borász cégtáblája csak államnyelven készült el, de a termékein kétnyelvű címkén olvasható a zamatos nedű neve és főbb ismertetője. A palackok címkéjének felső középső részén a borász logója (OR) is megtalálható, mégpedig latin betűkkel írva.

A gondos marketinggel rendelkező pincészetek és borászok ukrán–magyar kétnyelvű névtáblával és borcímkékkel várják vendégeiket (14. kép), kiszolgálva információval a fesztivált felkereső belföldi és külföldi (főként magyarországi) vendégeket egyaránt. Azonban egyéb más idegen nyelvű (pl. német, angol, francia stb.) boroscímkékkel, céntáblákkal, információkkal nem találkozhatunk a borászok standjainál.

14. kép A Jakab pince névtáblája (balra) és a Varga Családi Pincészet borkínálata (jobbra)

Forrás: Saját fotó.

A centrumtól távolabb eső területeken az ukrán nyelv szinte egyeduralkodóvá válik a rendezvény nyelvi tájképében. Annak fényében ez nem is meglepő, hogy például Hmelnickij megyéből származó halárusok, Lemberg és Ivano-Frankivszk megyei gasztrotermék-árusok és ajándéktárgykészítők stb. kínálják e területen portékáikat (15. kép). A Kárpátalja magyarlakta sávjából érkező helyi árusok aránya e területen elenyésző, s aki részt is vesz, azoknál is a magyar nyelv csak ritkán jelenik meg. Egyéb nyelvű kiírások e terület nyelvi tájképében sem jelennek meg.

15. kép. A galíciai konyha standja

Forrás: Saját fotó.

A Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál nyelvi tájképe a fesztivál első éveiben még javarészt ukrán–magyar kétnyelvű volt, ami főként annak volt köszönhető, hogy a keresleti oldalt főként a helyi – azon belül is a Beregszász városi és a járási – lakosok alkották. Azonban a keresleti oldal átalakulásával a kínálati oldal nyelvi tájképében is megfigyelhető volt a keresleti oldalon megjelenő belső ukrainai turisták kiszolgálásának igénye, vagyis a fesztivál nyelvi tájképében hangsúlyosabbá vált az államnyelv, sőt, egyes területein egyeduralkodó lett. A nemzetközi borfesztivál nemzetköziségét csupán a nevében hirdeti, míg a fesztiválterület nyelvi tájképében az ukrán és magyar nyelv mellett semmilyen más nyelv nem jelenik meg.

Összefoglalás

A nyelvi tájkép elemzése, értelmezése nem lehet független a kontextustól, hiszen a nyelvi tájképben bekövetkezett változások – hasonlóan a nyelvi változásokhoz – soha nem függetlenek a nyelvet használó társadalom, közösség helyzetében, valamint az identitás- és presztízsvizonyokban bekövetkező változásoktól (Laitinen és Zabrodskaja 2015: 12. o.). Kárpátalján a magyar kisebbség által lakott

terület nyelvi tájképében a változások a társadalomban bekövetkezett változások hatására alakulnak ki: esetünkben egy gazdasági (turisztika) keresletváltozás hatására a kínálati oldalon jelenik meg a nyelvek használati (megjelenési) arányának a változása.

Kárpátalja fesztiváljainak és fesztiválszerű rendezvényeinek nyelvi tájképét erősen uralja az államnyelv, az ukrán. A magyarlakta települések fesztiváljain is a kétnyelvű feliratok, illetve az ukrán nyelv enyhe dominanciája jellemző a szimbolikus nyelvi térben. A nyelvek megjelenésének aránya attól is függ, hogy az adott fesztivál milyen célközönség számára és igényeinek kielégítésére szolgál, illetve mely területén kerül megrendezésre. Vagyis a gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a magyarlakta területen megrendezésre kerülő helyi jelentőségű fesztiválok a magyar nyelv dominanciája mellett kétnyelvű szimbolikus térrel rendelkeznek. Viszont a nagyobb érdekeltségnek örvendő fesztiválok – mint például a Mezőgecsei Nemzetközi Böllerverseny vagy a Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál – már csupán fő arculatukban maradnak meg kétnyelvűnek, azonban a fesztivál területének szimbolikus terében a többségi nyelv dominál. Ez több okra is visszavezethető. Először is, a korábban helyi árusok és versenyző csapatok valamilyen oknál fogva kiszorultak a fesztiválokról. Másodsorban, a keresleti oldalon a helyi, kisebbségi felvásárló erő mellett (esetenként helyett) jelentős belső ukrainai, többségi nyelvet beszélő felvásárló erő jelent meg. Harmadsorban, mára kialakult egy olyan vállalkozói réteg, mely minden fesztiválon megjelenve kínálja szolgáltatásait és termékeit: ételek, borok, sajtok, haltermékek, méztermékek, ajándéktárgyak stb. E vállalkozások jelentős része Kárpátalja nem magyarok lakta vidékéről érkezik (például a hegyvidéki méz- és sajtárusok stb.), vagy egyáltalán nem is Kárpátalján van a székhelye (például Lemberg, Ivano-Frankivszk, Herszon megyei gasztronómiai szolgáltatók és ajándéktárgy-árusok). Végül negyedsorban, a magyar vállalkozások és borászok a keresleti oldal nyelvének megfelelően (esetenként megszokásból, lustaságból) szintén nem mindig írják ki magyar nyelven termékeiket és „cégtabláikat”.

Da Silva és Heller (2009) vélekedése szerint a kisebbségi nyelvek fenntartásában a nyelvet használó közösség gazdasági életképessége meghatározó. Ez Kárpátalja esetében is azt jelenti, hogy a fesztiválok szimbolikus terében a magyar nyelv csak úgy maradhat fent, ha mind a kínálati oldalon (helyi árusok), mind pedig a keresleti oldalon (helyi vásárlók, fesztiválozók) számottevő súllyal tudnak részt venni, vagy legalábbis a többségi résztvevőkkel azonos arányban. Egy nemzeti kisebbség – reagálva a gazdasági környezetben bekövetkezett változásokra, és részben felülírva saját nyelvi nacionalizmusát – lakóterületének nyelvi tájképét „önként és dalolva” más nyelvű feliratok kihelyezésével alakíthatja át, s nemcsak Kárpátalján (Dégi, 2012; Cserniczkó, 2019). Ennek következtében csökken a kisebbségi (a magyar), és nő a más nyelvű (orosz, ukrán) feliratok aránya; a nyelvi

nacionalizmus fölött diadalmaskodik a gazdasági érdek. Ebben a folyamatban „a nyelv válik tőkévé, és folyamatosan megkérdőjeleződik a nyelv-identitás-kultúra ideológiájának hegemoniája, melyek a nemzetállamok és körülhatárolható egynyelvű terek elképzeléseit táplálták” (Holecz–Bartha–Varjasi, 2016: 81.). A turizmus, illetve a turisták, valamint a globális gazdaság és a piaci viszonyok ily módon válnak közvetve a nyelvi tájkép formálóivá, alakítóivá Kárpátalján is (Kallen 2009: 274; Cserniczkó 2019).

Kárpátalja fesztiváljainak – és ide értjük a nemzetközi fesztiválokat is – nyelvi tájképében az államnyelven, illetve a területen élő magyar kisebbség anyanyelvén kívül semmilyen más nyelv nem jelenik meg. Ha netalán mégis találkozunk valamilyen más nyelvű felirattal, az csupán a véletlenek műveként, valamilyen a használókon kívül eső tényezőként elevenedik meg, mint például a mozgó büfé kocsiját Szlovákiából vették, így a rajta eleve feltüntetett szlovák és angol nyelvű szöveg is rajta maradt.

Irodalom

1. Baranyi B. szerk. (2009) *Kárpátalja*. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja–Dialóg Campus Kiadó.
2. Bátyi Szilvia 2014. Hévíz: nyelvi tájkép orosz ecsettel. *Alkalmazott Nyelvtudomány* XIV(1-2): 21–34.
3. Bátyi Szilvia 2015. The place-making activity of Russian in Hungary. In Kristina Cergol Kovačević – Sanda Lucija Udier eds. *Multidisciplinary Approaches to Multilingualism: Proceedigs from the CALS conference 2014*. Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 127–143.
4. Beregszászi Anikó 2005. „Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv. In: Beregszászi A. és Papp R. (szerk.): *Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok*. Budapest–Beregszász, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet–II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 158–163.
5. Berghauer S. 2012. *A turizmus mint kitörési pont Kárpátalján (?)*. Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem. kézirat
6. Cabal-Guarro, M. 2017. Is Russian decommodifying in Catalonia? *Russian Journal of Linguistics* 21 (3): 605–619.
7. Cserniczkó István 2014. Мовна політика і мовний ландшафт сучасного Закарпаття в історичному плані (1900–1944 pp.). In: Bárány E., Cserniczkó I. (szerk.): *Українсько-угорські міжмовні контакти: минуле і сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції / Az ukrán–magyar nyelvi kapcsolatok múltja és jelene. Nemzetközi tudományos konferencia előadásai*. Ungvár, Видавництво В. Падяка: 48–66.
8. Cserniczkó István 2018 A kárpátaljai magyar kisebbség nyelvmegtartásáról és gazdasági életképességéről a nyelvi tájkép tükrében. *Metszetek* Vol. 7., 2018/1: 119–141.

9. Csernicskó István 2019. *Fények és árnyak. Kárpátalja nyelvi tájképéből*. Ungvár, Authdor-Shark
10. Dégi Zsuzsanna 2012. The Linguistic Landscape of Miercurea Ciuc (Csíkszereda). *Acta Universitatis Sapientiae: Philologica* 4(2): 341–356.
11. Heller, M., Pujolar, J. & Duchêne, A. 2014. Linguistic commodification in tourism. *Journal of Sociolinguistics* 18(4): 539–566.
12. Heltai B. É. 2014. Többynyelvűség, turizmus, új migráció és gazdaság: Átalakuló interetnikus kapcsolatok és a többynyelvűség új formái egy németek, finnek, magyarok és cigányok lakta településen. In: *Így kutattunk mi! Tanulmánykötet II*. Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, 9–20.
13. Hires-László Kornélia 2015. Nyelvi tájkép és etnicitás Beregszászon. In: Márku A. – Hires-László K. (szerk.) *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép*. Ungvár: Autdor-Shark: 160–185.
14. Holecz M. – Bartha Cs. – Varjasi Sz. 2016. Új paradigma vagy térfoglalás? Nyelvhasználók a periférián és a többynyelvűség kritikai (nyelvi) tájképe. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXVIII.* 73–89.
15. Kallen, J. 2009. Tourism and representation in the Irish linguistic landscape. In: E. Shohamy & D. Gorter eds. *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. London, Routledge, 270–283.
16. Karmacsi Zoltán 2014a. Település- és utcanevek Kárpátalja magyarlakta településein. In: Beregszászi A., Hires-László K. (szerk.): *Meszelt falakon túl: Születésnapki köszöntő kötet Kótyuk István tiszteletére*. Beregszász, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 87–98.
17. Karmacsi Zoltán 2014b. Vizuális kétnyelvűség: az új nyelvtörvény adta lehetőségek. In: Bárány E., Csernicskó I. (szerk.): *Українсько-угорські міжмовні контакти: минуле і сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції / Az ukrán-magyar nyelvi kapcsolatok múltja és jelene. Nemzetközi tudományos konferencia előadásai*. Ungvár, Видавництво В. Падяка, 120–131.
18. Karmacsi Zoltán 2017. A nyelvi tájkép változásának egy aspektusa. In: Márku Anita és Tóth Enikő szerk. *Többynyelvűség, regionalitás, nyelvoktatás. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III.*, RIK-U, Ungvár. 54–61.
19. Karmacsi Zoltán 2018a Kárpátalja turisztikai vonzerőinek nyelvi tájképe. *Metszetek* Vol. 7., 2018/1: 91–118.
20. Karmacsi Zoltán 2018b. Egy kárpátaljai gasztrofesztivál nyelvi tájképe. In: Nagy-Kolozsvári Enikő-Kovács Szilvia (szerk.): *Multikulturalizmus és diverzitás a 21. században*. Absztraktkötet. Ungvár, RIK-U Kft., 136–139.
21. Laihonon, P. – Csernicskó, I. 2017 Language ideologies in south-western Ukraine: linguascaping a Transcarpathian spa.
22. Laitinen, M. – Zabrodskaja, A. 2015. Dimensions and dynamics of sociolinguistic landscapes in Europe. In: M. Laitinen – A. Zabrodskaja (eds.): *Dimensions of Sociolinguistics Landscapes in Europe. Materials and Methodological Solutions*. Frankfurt am Main, Peter Lang, 11–25.

23. Pachné Heltai B. 2017. *Nyelvcseré és szezonális migráció egy többnyelvű magyarországi közösségben. Nyelvi gyakorlatok, ideológiák és kommodifikáció társadalmi folyamatok nexusában.* Budapest, ELTE. PhD-értekezés.
24. Pavlenko, Aneta 2008. Multilingualism in Post-Soviet Countries: Language Revival, Language Removal, and Sociolinguistic Theory. *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 11 (3-4): 275-314.
25. Rada 2015. *Zakarpattya Region.* Ukraine Today: Catalog of leading enterprises of Ukraine. [www.rada.com.ua/eng/RegionsPotential/Zakarpattya]
26. Sass Enikő 2008. Kárpátalja Ukrajna turizmusában betöltött pozíciójának vizsgálata. In: Szónoky Ancsin G. szerk. *Magyarok a Kárpát-medencében: Tudományos nemzetközi konferencia* CD-ROM, Szeged: (kiadó nélkül) 465-476.
27. Sass Enikő 2012. A kárpátaljai falusi turizmus múltja, jelene és jövőképe. In: Aubert A. – Gyuricza L. – Huszti Zs. szerk. *A kultúra turizmusa a turizmus kultúrája.* Pécs: IDRResearch Kft. – Publikon, 529-549.
28. Sass Enikő 2016. Kárpátalja fesztiváljainak elemzése internetes megjelenésük alapján. In: Jászberényi M. – Zátori A. – Ásványi K. szerk. *Fesztiválturizmus.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 368-382.
29. Thurlow, C. & Jaworski, A. 2010. *Tourism Discourse: Language and Global Mobility.* Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
30. Tóth Enikő 2014a. A magyar nyelv megjelenése Badaló és Halábor nyelvi tájképében. *Limes – 2014. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve, I. évfolyam.* Ungvár, V. Pagyak Kiadója, 57-64.
31. Tóth Enikő 2014b. Mezőgécse község nyelvi tájképe: szociolingvisztikai elemzés. In: *Смуді з філології та журналістики. Випуск 2.* Ужгород, Видавництво ФОП Бреза, 410-412.

References

1. Baranyi B. szerk. (2009) *Kárpátalja.* [Transcarpathia] Pécs – Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja–Dialóg Campus Kiadó (In Hungarian)
2. Bátyi Szilvia 2014. Hévíz: nyelvi tájkép orosz ecsettel. [Hévíz: linguistic landscape with a Russian brush] *Alkalmazott Nyelvtudomány* XIV (1-2): 21-34. (In Hungarian)
3. Bátyi Szilvia 2015. The place-making activity of Russian in Hungary. In Kristina Cergol Kovačević – Sanda Lucija Udier eds. *Multidisciplinary Approaches to Multilingualism: Proceedigs from the CALS conference 2014.* Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 127-143.
4. Beregszászi Anikó 2005. „Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv. [“Battle” for symbolic space, or the visible/invisible mother tongue.] In: Beregszászi A. és Papp R. eds.: *Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok.* [Transcarpathia. Social science studies] Budapest–Beregszász, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet–II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 158-163. (In Hungarian)
5. Berghauer S. 2012. *A turizmus mint kitörési pont Kárpátalján (?).* [Tourism as a starting point in Transcarpathia (?)] Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem. kézirat (In Hungarian)

6. Cabal-Guarro, M. 2017. Is Russian decommodifying in Catalonia? *Russian Journal of Linguistics* 21 (3): 605–619.
7. Csernicskó István 2014. Мовна політика і мовний ландшафт сучасного Закарпаття в історичному плані (1900–1944 pp.). [Мовна polityka i movnyi landshaft suchasnoho Zakarpattia v istorychnomu plani (1900–1944) In: Bárány E., Csernicskó I. eds.: *Українсько-угорські міжмовні контакти: минуле і сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції.* [Ukrainko-uhorski mizhmovni kontakty: mynule i suchasnist. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii.] Ungvár, Видавництво В. Падяка: 48–66. (In Ukrainian)
8. Csernicskó István 2018 A kárpátaljai magyar kisebbség nyelvmegtartásáról és gazdasági életképességéről a nyelvi tájkép tükrében. [On the language retention and economic viability of the Transcarpathian Hungarian minority in the light of the linguistic landscape] *Metszetek* Vol. 7., 2018/1: 119–141. (In Hungarian)
9. Csernicskó István 2019. *Fények és árnyak Kárpátalja nyelvi tájképéből.* [Lights and shadows from the linguistic landscape of Transcarpathia] Ungvár, Authdor-Shark (In Hungarian)
10. Dégi Zsuzsanna 2012. The Linguistic Landscape of Miercurea Ciuc (Csíkszereda). *Acta Universitatis Sapientiae: Philologica* 4(2): 341–356.
11. Heller, M., Pujolar, J. & Duchêne, A. 2014. Linguistic commodification in tourism. *Journal of Sociolinguistics* 18(4): 539–566.
12. Heltai B. É. 2014. Többsnyelvűség, turizmus, új migráció és gazdaság: Átalakuló interetnikus kapcsolatok és a többsnyelvűség új formái egy németek, finnek, magyarok és cigányok lakta településen. [Multilingualism, tourism, new migration and economy: Transforming interethnic relations and new forms of multilingualism in a settlement inhabited by Germans, Finns, Hungarians and Gypsies] In: *Így kutattunk mi! Tanulmánykötet II.* [This is how we researched! Study volume II.] Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, 9–20. (In Hungarian)
13. Hires-László Kornélia 2015. Nyelvi tájkép és etnicitás Beregszászon. [Linguistic landscape and ethnicity in Beregszasz] In. Márku A. – Hires-László K. eds. *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép.* [Language teaching, bilingualism, linguistic landscape.] Ungvár: Autdor-Shark: 160–185. (In Hungarian)
14. Holecz M. – Bartha Cs. – Varjasi Sz. 2016. Új paradigma vagy térfoglalás? Nyelvhasználók a periférián és a többsnyelvűség kritikai (nyelvi) tájképe. [New paradigm or space occupation? Language users on the periphery and the critical (linguistic) landscape of multilingualism] *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXVIII.* 73–89. (In Hungarian)
15. Kallen, J. 2009. Tourism and representation in the Irish linguistic landscape. In: E. Shohamy & D. Gorter eds. *Linguistic landscape: Expanding the scenery.* London, Routledge, 270–283.
16. Karmacsi Zoltán 2014a. Település- és utcanevek Kárpátalja magyarlakta településein. [Settlement and street names in the Magyar-inhabited settlements of Transcarpathia]. In: Beregszászi A., Hires-László K. eds.: *Meszelt falakon túl: Születésnap i köszöntő kötet Kótyuk István tiszteletére.* [Beyond whitewashed walls:

- Birthday greeting volume in honor of István Kótyuk.] Beregszász, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 87–98. (In Hungarian)
17. Karmacsi Zoltán 2014b. Vizuális kétnyelvűség: az új nyelvtörvény adta lehetőségek. [Visual bilingualism: opportunities provided by the new language law] In: Bárány E., Csernicskó I. eds.: *Українсько-угорські міжмовні контакти: минуле і сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції.* [Ukraino-hungarian mizhmovni kontakty: mynule i suchasnist. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii.] Ungvár, Видавництво В. Падяка, 120–131. (In Hungarian)
 18. Karmacsi Zoltán 2017. A nyelvi tájkép változásának egy aspektusa. [An aspect of the change in the linguistic landscape] In Márku Anita és Tóth Enikő eds. *Többnyelvűség, regionalitás, nyelvoktatás. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III.* [Multilingualism, regionalism, language education. Studies from the researches of the Antal Hodinka Linguistic Research Center III.], RIK-U, Ungvár. 54–61. (In Hungarian)
 19. Karmacsi Zoltán 2018a Kárpátalja turisztikai vonzerőinek nyelvi tájképe. [Linguistic landscape of Transcarpathian tourist attractions] *Metszetek* Vol. 7., 2018/1: 91–118. (In Hungarian)
 20. Karmacsi Zoltán 2018b. Egy kárpátaljai gasztrofesztivál nyelvi tájképe. [Linguistic landscape of a Transcarpathian gastro festival] In: Nagy-Kolozsvári Enikő–Kovács Szilvia (eds.): *Multikulturalizmus és diverzitás a 21. században.* [Multiculturalism and diversity in the 21st century.] Absztraktkötet. Ungvár, RIK-U Kft., 136–139. (In Hungarian)
 21. Laihonen, P. – Csernicskó, I. 2017 Language ideologies in south-western Ukraine: linguascaping a Transcarpathian spa.
 22. Laitinen, M. – Zabrodskaja, A. 2015. Dimensions and dynamics of sociolinguistic landscapes in Europe. In: M. Laitinen – A. Zabrodskaja eds.: *Dimensions of Sociolinguistics Landscapes in Europe. Materials and Methodological Solutions.* Frankfurt am Main, Peter Lang, 11–25.
 23. Pachné Heltai B. 2017. *Nyelvcseré és szezonális migráció egy többnyelvű magyarországi közösségben. Nyelvi gyakorlatok, ideológiák és kommodifikáció társadalmi folyamatok nexusában.* Budapest, ELTE. PhD-értekezés. (In Hungarian)
 24. Pavlenko, Aneta 2008. Multilingualism in Post-Soviet Countries: Language Revival, Language Removal, and Sociolinguistic Theory. *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 11 (3–4): 275–314.
 25. Rada 2015. *Zakarpattya Region.* Ukraine Today: Catalog of leading enterprises of Ukraine. [www.rada.com.ua/eng/RegionsPotential/Zakarpattya]
 26. Sass Enikő 2008. Kárpátalja Ukrajna turizmusában betöltött pozíciójának vizsgálata. [Examination of Ukraine's position in tourism] In: Szónoky Ancsin G. ed. *Magyarok a Kárpát-medencében: Tudományos nemzetközi konferencia* CD-ROM, [Hungarians in the Carpathian Basin: International Scientific Conference CD-ROM] Szeged: (kiadó nélkül) 465–476. (In Hungarian)
 27. Sass Enikő 2012. A kárpátaljai falusi turizmus múltja, jelene és jövőképe. [The past, present and future vision of Transcarpathian village tourism] In: Aubert A. – Gyuricza L. – Huszti Zs. eds. *A kultúra turizmusa a turizmus kultúrája.* [The

- tourism of culture is the culture of tourism] Pécs: IDResearch Kft. – Publikon, 529–549. (In Hungarian)
28. Sass Enikő 2016. Kárpátalja fesztiváljainak elemzése internetes megjelenésük alapján. [Analysis of festivals in Subcarpathia based on their appearance on the Internet] In: Jászberényi M. – Zátori A. – Ásványi K. eds. *Fesztiválturizmus*. [Festival tourism] Budapest: Akadémiai Kiadó, 368–382. (In Hungarian)
29. Thurlow, C. & Jaworski, A. 2010. *Tourism Discourse: Language and Global Mobility*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
30. Tóth Enikő 2014a. A magyar nyelv megjelenése Badaló és Halábor nyelvi tájképében. [The appearance of the Hungarian language in the linguistic landscape of Badaló and Halábor] *Limes – 2014. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve, I. évfolyam*. Ungvár, V. Pagyak Kiadója, 57–64. (In Hungarian)
31. Tóth Enikő 2014b. Mezőgecse község nyelvi tájképe: szociolingvisztikai elemzés. [Linguistic landscape of Mezőgecse village: sociolinguistic analysis] In: *Студії з філології та журналістики. Випуск 2*. [Studii z filologii ta zhurnalistyky. Vypusk 2.] Ужгород, Видавництво ФОП Бреза, 410–412. (In Hungarian)

A fesztiválturizmus nyelvi tájképe Kárpátalján

Karmacsi Zoltán, PhD. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, docens. karmacsi.zoltan@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-1483-9750

Sass Enikő, PhD. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi és Turizmus Tanszék, docens. sass.eniko@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-8166-4535

Kárpátalján a turistákat a természeti, történelmi és kulturális látnivalók mellett egyre több helyütt várják szervezett programokkal. A nagyvárosokban, kisebb településeken már január második felétől egészen december közepéig zajlanak a különböző tematikájú fesztiválok, fesztiválszerű rendezvények. A magyarlakta terület is jelentős számú fesztivált, fesztiválszerű rendezvényt bonyolít le évente. Ezek közül számos Ukrajna-szerte, sőt szélesebb körben is ismert. A régió fesztiváljai közül első helyen a népművészeti és folklór fesztiválok állnak, míg a második helyet a gasztronómiai fesztiválok foglalják el. A gasztronómiai fesztiválok (főként a borfesztiválok) egyre nagyobb teret kapnak Kárpátalja fesztiválturizmusában, s jelentős belföldi vendégkört vonz a területre.

Tanulmányunkban a gasztrorfesztiválok nyelvi tájképét kíséreltük meg feltérképezni, melyek közül a két legismertebb magyar vonatkozású fesztivált (Mezőgecsei Nemzetközi Böllérversenyt, Beregszászi Nemzetközi Borfesztivált), illetve a legnagyobb tömeget megmozgató Munkácsi Vörösbort fesztivált részletesen is górcső alá véve. A kutatás alapvetően személyes részvételi megfigyeléssel, illetve fotódokumentáció készítésével végezett adatgyűjtésre alapul, azonban elemzésre kerültek a fesztiválokról sajtóorgánokban, valamint a rendező település honlapján és egyéb közösségi online felületeken megjelent fotók és információk is.

Kárpátalja fesztiváljainak – és ide értjük a nemzetközi fesztiválokat is – nyelvi tájképében az államnyelven, illetve a területen élő magyar kisebbség anyanyelvén kívül

semmilyen más nyelv nem jelenik meg. A magyarlakta települések fesztiváljain is a kétnyelvű feliratok, illetve az ukrán nyelv enyhe dominanciája jellemző a szimbolikus nyelvi térben. A nyelvek megjelenésének aránya attól is függ, hogy az adott fesztivál milyen célközönség számára és igényeinek kielégítésére szolgál, illetve Kárpátalja nemzetiségi elhelyezkedésének függvényében mely területén kerül megrendezésre.

Kulcsszavak: *Kárpátalja, nyelvi tájkép, turizmus, fesztivál, nyelvhasználat.*

Мовний ландшафт фестивального туризму на Закарпатті

Кормочі Золтан, доктор філософії з галузі мовознавства, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. karmacsi.zoltan@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-1483-9750

Шаш Еники, доктор філософії у галузі науки про Землю, доцент кафедри географії та туризму Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. sass.eniko@kmf.org.ua ORCID: 0000-0001-8166-4535

На Закарпатті для туристів, крім можливості відвідати природні, історичні та культурні пам'ятки, є нагода побувати у все більшій кількості місць на різних організованих програмах. Як у більших містах, так і в невеликих населених пунктах, починаючи з другої половини січня і аж до середини грудня, відбуваються фестивалі та масові заходи різноманітної тематики. У населених пунктах, де компактно проживають угорці, так само щороку проходять численні фестивалі та фестивальні заходи. Багато з них відомі по всій Україні, в доволі широких колах. З-поміж регіональних фестивалів на першому місці за популярністю перебувають фестивалі народного мистецтва та фольклорної тематики, а на другому місці – гастрономічні фестивалі. Гастрономічні фестивалі (насамперед фестивалі вина) посідають усе більшу частку в фестивальному туризмі Закарпаття, приваблюючи велику кількість туристів із інших областей.

У статті зроблено спробу простежити мовний ландшафт гастрофестивалів, зокрема, детальніше проаналізовано два найвідоміші фестивалі з елементами угорської культури (Фестиваль різників у селі Геча, Берегівський міжнародний фестиваль вина), а також найбільш відвідуваний фестиваль «Червене вино» в Мукачеві. Дослідження базується насамперед на особистих спостереженнях, на зібраних з допомогою виготовлення фотодокументації даних, крім цього було проаналізовано фотографії та інформація про фестивалі в пресі, на сайтах організаторів заходів та в соціальних мережах.

У мовному ландшафті фестивалів Закарпаття – включаючи і міжнародні фестивалі – крім державної мови та рідної мови угорської нацменшини, що проживає на території краю, не представлено жодної іншої мови. На фестивалях у населених пунктах, де компактно проживають угорці, в символічному мовному просторі спостерігаються двомовні написи, а також легке домінування української мови. Частка присутності певної мови залежить і від того, хто є цільовою аудиторією конкретного фестивалю та які їхні запити святковий захід намагається

задовольнити, а також від того, на якій території Закарпаття фестиваль проводиться (представники яких національностей там проживають).

Ключові слова: *Закарпаття, мовний ландшафт, туризм, фестиваль, використання мови.*

The linguistic landscape of festival tourism in Transcarpathia

Karmacsi, Zoltán, PhD. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, Associate Professor. karmacsi.zoltan@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-1483-9750

Sass, Enikő, PhD. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Geography and Tourism, Associate Professor. sass.eniko@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-8166-4535

In addition to natural, historical and cultural attractions, there are an increasing number of places in Transcarpathia where tourists can enjoy organised programmes. In the big cities and smaller towns, festivals and festival-like events take place from the second half of January until mid-December. The area inhabited by Hungarians also organises a significant number of festivals and festival-like events every year. Many of these are known throughout Ukraine and even more widely. Among the festivals in the region, folk art and folklore festivals are the most popular, while gastronomic festivals are in the second position. Gastronomic festivals (especially wine festivals) have become an increasingly important part of festival tourism in Transcarpathia, attracting a significant number of domestic visitors. In our study, we tried to investigate the linguistic landscape of gastronomic festivals, focusing on the two most famous Hungarian festivals (Mezőgecse international pig festival, Berehovo international wine festival) and the most popular festival in Mukachevo, the Mukachevo red wine festival. The research is mainly conducted through personal participant observation and photo-documentation, however, photos and information about the festivals published in the press, on the website of the organising municipality and other online community platforms were also analysed. In the linguistic landscape of the festivals in Transcarpathia, including international festivals, no other language is present apart from the state language or the mother tongue of the Hungarian minority living in the area. Even in the festivals of Hungarian settlements, bilingual signs and the slight dominance of Ukrainian in the symbolic linguistic space are typical. The proportion of languages also depends on the target audience and the needs of the festival, as well as on the area of the festival depending on the ethnicity of Transcarpathia.

Keywords: *Transcarpathia, linguistic landscape, tourism, festival, language use*